

ZNAČAJ PRIVATNE ZAŠTITE ZA SIGURNOST GRAĐANA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Stručni rad

IMPORTANCE OF PRIVATE SECURITY FOR CITIZEN SAFETY IN THE LOCAL COMMUNITY

Professional paper

Petar VEIĆ
Ivan NAĐ

Sažetak

Za život građana u lokalnoj zajednici ključnu ulogu ima sigurnost. To je razlog da vlast i na lokalnoj i na državnoj razini traži model za rješavanje problema. Nužan uvjet za to je odgovarajući pravni okvir u koji u prvom redu pripadaju propisi kaznenog prava u najširem smislu riječi i propisi koji se na njih oslanjaju. Kako bi se propisima moglo odgovoriti sve izraženijim potrebama nužna su znanstvena istraživanja. Istraživanja treba usmjeriti u tri pravca, prvi je istraživanje pojava koja ugrožavaju sigurnost, drugi je istraživanje najprikladnijih modela za odupiranje čimbenicima koji ugrožavaju sigurnost, dok je treći oblikovanje normativnog okvira.

Jamac sigurnosti u suvremenom društvu su i različiti subjekti, tzv. privatne sigurnosti. Normativna osnova za njihovo djelovanje postoji, ali po mišljenju mnogih ona nije na potrebnoj razini i često je smetnja razvoju tog sektora. Imajući u vidu kako sektor privatne sigurnosti zapošljava dvadesetak tisuća osoba, a da je prostor u kojem se treba širiti bitno veći, problemi s kojima se susreće zaslužuju znanstvenu podršku. U tom smislu u okviru znanstvenog projekta „Sigurnost građana u lokalnoj zajednici“, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci provedeno je istraživanje stavova odgovornih osoba u poslovnim subjektima privatne zaštite i zaposlenika zaštitara. Zahvaćeni su sljedeći aspekti: utvrđivanje stavova odgovornih osoba u poslovnim subjektima koji se bave zaštitom osoba i imovine, stavova o odnosu s inspeksijskim službama MUP-a, utvrđivanje ocjene stručne osposobljenosti zaštitara i čuvara, utvrđivanje učestalosti postupanja zaštitara i čuvara u sprječavanju počinjenja kaznenih djela i prekršaja, te ocjenu kvalitete normativne uređenosti obavljanja poslova čuvara i zaštitara.

Cilj je ovog rada analiza i prikaz rezultata dobivenih provedenom anketom o stanju privatne zaštite u zaštitarskim tvrtkama u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na njihovu praktičnu vrijednost.

Ključne riječi

lokalna zajednica, sigurnost građana, privatna zaštita, kriminalitet, prevencija kriminaliteta

Abstract

Security plays a key role for the life of citizens in the local community. This is the reason that the government seeks for a way to solve the problem, both at the state and at the local level. A necessary condition for this is the appropriate legal framework to which primarily belong the provisions of the criminal law in the broadest sense of the word and the regulations relying on them. Scientific research is necessary in order for the regulations to meet the increasing needs. Research should be directed in three directions, the first being the research into the phenomena that threaten security, the second the exploration of the models for resisting the factors that threaten security, while the third is the design of normative framework.

A guarantor of security in modern society are likewise various entities of the so-called private security. The normative basis for their activity exists, however, according to many it is not on the necessary level and is frequently a hindrance to the development of this sector. Bearing in mind that private security sector employs approximately twenty thousand people and the area for expansion is significantly larger, the problems it is facing merit scientific support. In this regard, within the project „Citizen security in the local community“ of Rijeka University Law School has been conducted a research of the attitudes of persons responsible in the business entities of private security and security guards. The following aspects have been examined: determining the attitudes of persons responsible in businesses that deal with protection of persons and property, attitudes on the relationship with the Ministry of Interior's inspection services, determining the evaluation of professional competence of security guards and guards, determining the frequency of security guards' conduct in preventing crimes and misdemeanors and the assessment of the normative definition of security guards' and guards' tasks. The aim of this paper is to analyze and present results obtained in the survey on the state of private security in private security firms in the Republic of Croatia, with a special emphasis on their practical value.

Keywords:

local community, citizen security, private security, criminality, prevention of criminality

Uvod

Zadovoljstvo građana u lokalnoj zajednici uvelike ovisi o osjećaju sigurnosti. Na stvaranje takvog osjećaja utječu mnogobrojni čimbenici, ali vjerojatno najveći doprinos u tome ima broj i težina kaznenih djela i prekršaja koji se tu događaju. Kad se analizira cjelokupno državno područje bilo koje države onda je vjerojatno da osjećaj sigurnosti nije istovjetan u svim dijelovima (Kovčo Vukadin, 2005), što je povod da se u stvaranju sigurnosti mora prići diferencirano.

Na današnjem stupnju razvoja kad je općenito poimanje da je država loš gospodar i da treba privatizirati sve što netko hoće kupiti na tržištu javlja se i mogućnost privatizacije poslova preveniranja zabranjenih vrsta ponašanja u lokalnoj zajednici (Vršec, 1994). Kada situaciju u tom smislu sagledavamo na europskoj razini zamjetna je raznorodnost (Veić, 1994). U nekim državama državna policija je jedina koja brine o sigurnosti dok

je u drugima formirana, tzv. općinska policija, u trećima je dana mogućnost lokalnoj zajednici da angažira poslovne subjekte koji se bave privatnom zaštitom, da oni brinu o sigurnosti, trajno ili prigodno. Svaki od pristupa mora se temeljiti na istraživanju koje će uvažavati povijesne okolnosti i odgovoriti na cijeli niz pitanja koja su važna u sagledavanju aktualnog sigurnosnog stanja.¹

Jedan od segmenata važnih za formiranje sigurnosnog sustava u lokalnoj zajednici u Republici Hrvatskoj istraživan je u okviru znanstvenog projekta „Sigurnost građana u lokalnoj zajednici“.² Predmet tog segmenta istraživanja je privatna zaštita. Provedeno istraživanje trebalo je otkriti stavove odgovornih osoba u poslovnim subjektima privatne zaštite i zaposlenika zaštitara o pitanjima koja utječu na sigurnost građana u lokalnoj zajednici. Istraživanje je provedeno metodom anketiranja na prigodnom uzorku od 448 ispitanika iz 7 zaštitarskih tvrtki koji poslove obavljaju na području Republike Hrvatske u više gradova unutar svojih poslovnih jedinica.³ Provedenom anketom zahvaćeni su sljedeći aspekti: utvrđivanje stavova odgovornih osoba u poslovnim subjektima koji se bave zaštitom osoba i imovine, stavovima o odnosu s inspekcijским službama MUP-a, utvrđivanje ocjene stručne osposobljenosti zaštitara i čuvara, utvrđivanje učestalosti postupanja zaštitara i čuvara u sprječavanju počinjenja kaznenih djela i prekršaja, te ocjenu normativne utvrđenosti obavljanja poslova čuvara i zaštitara. Istraživanje je provedeno u dva dijela. Prvi dio anketnog upitnika obuhvatio je pitanja vezana uz menadžment zaštitarskih tvrtki radi utvrđivanja stvarnog stanja u zaštitarskim tvrtkama. Prikupljeni su osnovni podaci u sedam zaštitarskih tvrtki o njihovim sjedištima i poslovnim jedinicama i poslovima koje pružaju u okviru djelokruga privatne zaštite, a radi utvrđivanja načina obavljanja poslova pružanja usluga privatne zaštite posebno izvan sjedišta tvrtke, te ukupnom broju zaposlenih koji pružaju usluge osiguranja mirnih prosvjeda i javnih okupljanja, osiguranja stambenih i poslovnih prostora, neposredne tjelesne zaštite, zaštite prirodnih dobara i okoliša te osiguranje pratnje novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti. Za poboljšanje sustava rada i pružanja usluga privatne zaštite, anketom se željela utvrditi osposobljenost čuvara i zaštitara tijekom školovanja i koja znanje i vještine nisu stekli tijekom obrazovanja, te koliko je od ukupno anketiranih tvrtki uvelo sustav upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001:2008. Nadalje, od menadžmenta se tražilo mišljenje o doprinosu zaštitara i čuvara u ostvarivanju sigurnosti u lokalnoj zajednici posebno njihova uloga u zaštiti novčarskih institucija, ali i mišljenje, imali li potrebe uvođenja čuvara u osiguranje osnovnih škola, te koliko su često izloženi nadzoru nadležnih tijela. Radi čestih promjene zakonskih i podzakonskih akata koje reguliraju ovo područje (Nađ, 2012), traženo je mišljenje jesu li tvrtke zadovoljne sa normativnim uređenjem. Drugi dio anketnog upitnika odnosio se na istraživanje stavova zaštitara i čuvara o poslovima koje obavljaju, s posebnim osvrtom na preventivne aktivnosti u pružanju usluga iz djelokruga privatne zaštite.

¹ O općinskoj policiji u Europi vidi. u: *Obrazloženje Zakona o općinskom redarstvu Republike Slovenije*. EVA: 2005-1536-0017. Šifra: 00701-13/2006/17. Ljubljana, 27.07.2006., str. 7-10.

² Znanstveni projekt „Sigurnost građana u lokalnoj zajednici“, financiran je sredstvima Ministarstva znanosti i sporta RH, šifra projekta 115-1152437-2435, voditelj projekta prof. dr. sc. Petar Veić.

³ Anketom su obuhvaćene tvrtke Alzas Alarm – Čakovec, Protect d.o.o. Rijeka, Sigurnost Buzov d.o.o. Slavonski Brod, Arsenal Ivezić d.o.o. Varaždin, Adriatic Security d.o.o. Zadar, AKD- Zaštita d.o.o. Zagreb i Sokol Marić d.o.o., Zagreb. Securitas Grupa stigla je na hrvatsko tržište preuzimanjem jedne od najvećih hrvatskih zaštitarskih tvrtki. Zvonimir Security d.o.o. Daljnjom ekspanzijom grupe Securitas hrvatskim tržištem, preuzele su i vodeća zaštitarska tvrtka Primorsko-goranske županije i Istarske županije, Protect d.o.o. te zaštitarska tvrtka na području slavinije, Sigurnost Buzov d.o.o. Tvrtke su završile proces spajanja i danas djeluju pod zajedničkim imenom Securitas Hrvatska d.o.o.

Cilj je istraživanja utvrđivanje stvarnog stanja u području privatne zaštite kako bi se ocijenio stručni kapacitet razmatrane djelatnosti radi ispunjenja očekivanja zajednice. Obrada podataka provedena je korištenjem standardnih statističkih postupaka pomoću statističkog programa za društvene djelatnosti SPSS 19.0 (Statistical Package for the Social Science).

Statističke metode korištene pri obradi podataka su deskriptivna statistika kao i metoda analitičke statistike. Podaci i rezultati obrade podataka prikazani su opisno.

I. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

1. Opis uzorka

Anketnim upitnikom ispitano je sedam zaštitarskih tvrtki. To znači da rezultati nisu reprezentativni, ali ipak se i na njima mogu formirati određena stajališta.⁴ Sjedište tvrtke od ukupno 7 ispitanih, 2 ispitanika imaju u Zagrebu, a 1 ispitanik ima u Varaždinu, Zadru, Čakovcu, Rijeci i Slavonskom brodu. Više od 5 poslovnih jedinica imaju 42,9 % ili 3 anketirane tvrtke. Na to pitanje 4 tvrtke nisu odgovorile. Četiri ispitanika ima u tvrtki zaposleno između 101 i 500 zaštitara i čuvara, dok ih 3 ima više od 500 zaposlenih. Šest ispitanika se izjasnilo da je u tvrtki uveden sustav upravljanja kvalitetom ISO 9001:2008, dok se samo jedna (14,3 %) izjasnila kako sustav nije uveden.

2. Stavovi i mišljenja odgovornih osoba zaštitarskih tvrtki o poslovanju privatne zaštite

O nadzoru nad poslovanjem i primjeni ovlasti 6 (85,7 %) ispitanika se izjasnilo da su nadzori nadležnih tijela stalni, dok se jedan (14,3 %) izjasnio kako su nadzori povremeni i rijetki. Odnos službenih osoba u nadzoru dobrim ocjenjuje njih 6 (85,7 %), dok jedan (14,3 %) ocjenjuje s odličnim.

Privatna je zaštita gospodarska djelatnost⁵ koja se u svijetu ne nadzire kao i u Republici Hrvatskoj. (Veić, Nađ, 2005) U Austriji i Njemačkoj, npr. ne postoje ni posebni propisi koji bi je uređivali, osobito ovlasti zaposlenika (Wehnener, 1980). Ohrabrujuća je činjenica da su odgovorne osobe navedenih subjekata zadovoljne s načinom obavljanja nadzora Ministarstva unutarnjih poslova i da ne postoje na načelnoj razini konflikti.

Tvrtke svih (100 %) ispitanika bave se osiguranjem mirnih prosvjeda i javnih okupljanja, osiguranjem stambenih i poslovnih prostora, neposrednom tjelesnom zaštitom, osiguranjem i pratećom novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti. Gotovo svih 6 (85,7 %) ispitanika su naveli kako njihova tvrtka obavlja poslove zaštite prirodnih dobara

⁴ Uzorak nije reprezentativan u odnosu na broj poslovnih subjekata koji su surađivali na istraživanju, ali je reprezentativan u odnosu na broj zaposlenika. Procjena je da u Republici Hrvatskoj sektor privatne zaštite obuhvaća 285 trgovačkih društava, 100 obrta tehničke zaštite i 172 unutarnje čuvarske službe, s više od 17.000 aktivnih čuvara, zaštitara i zaštitara tehničara, a da je broj zaposlenika u poslovnim subjektima koji su obuhvaćeni istraživanjem oko 5500 čuvara i zaštitara ili 32 %. (www.mup.hr - datum posjete: 10.09.2014.).

⁵ „U većini europskih država o privatnoj zaštiti postoje određeni propisi. U mnogim država to područje je podnormirano, što znači da su prisutne nedorečenosti ili da određena pitanja uopće nisu normativno uređena. Kao primjer možemo spomenuti Njemačku i Austriju, države koje Republika Hrvatska po rješenju niza pravnih pitanja slijedi kao uzor. U navedenim državama nema propisa sličnog našem Zakonu o privatnoj zaštiti, već se pravila o navedenoj zaštiti izvode iz općih pravnih načela ili su određena pitanja riješena sporadično, u općim propisima.“ (Veić, Nađ, 2005: 16)

i okoliša, dok je jedan (14,3 %) ispitanik rekao da njegova tvrtka ne obavlja poslove zaštite prirodnih dobara i okoliša. Da su zaštitari dovoljno osposobljeni za osiguranje javnog reda i mira na javnim površinama misli njih 4 (57,1 %), dok ih 2 (28,6 %) misli da nisu dovoljno osposobljeni. Jedan (14,3 %) ispitanik nije odgovorio na pitanje.

Da je doprinos zaštitara i čuvara u ostvarivanju sigurnosti u lokalnoj zajednici značajan misli njih 6 (86,7 %). Jedan (14,3 %) ispitanik nije odgovorio na pitanje.

Poslovni subjekti koji su anketirani nisu specijalizirani za određenu vrstu privatne zaštite, već im je djelatnost heterogena. U djelatnost im ulaze poslovi koji su važni za sigurnost građana u lokalnoj zajednici. Stav je 42,9 % ispitanika da je nužno uvođenje čuvara u osiguranje osnovnih škola, dok 3 (42,9 %) ispitanika smatra da nije nužno uvođenje čuvara u osiguranje osnovnih škola. Jedan (14,3 %) ispitanik nije odgovorio na pitanje. S obzirom na to da je pitanje fizičke zaštite prisutno u javnosti najčešće nakon negativnih događaja u osnovnim školama postavlja se pitanje imajući u vidu relativno nisku stopu kriminaliteta uspoređujući stanje u Republici Hrvatskoj i drugim europskim državama je li takav stav odgovornih osoba ponukan brigom za sigurnošću ili profitom?⁶

3. Zatjecanje počinitelja u počinjenju kaznenog djela ili prekršaja

O zatjecanju počinitelja u počinjenju kaznenog djela 2 od 7 (28,6 %) ispitanika odgovorilo je da su njihovi djelatnici zatekli do 10 osoba u počinjenju kaznenog djela, dva ispitanika (28,6 %) su odgovorila da su njihovi djelatnici zatekli od 11 do 50 osoba, jedan ispitanik (14,3 %) je odgovorio da su njegovi djelatnici zatekli od 51 do 100 osoba, te također jedan ispitanik (14,3 %) je odgovorio da je više od 100 osoba zatečeno u počinjenju kaznenog djela. O zatjecanju počinitelja u počinjenju prekršaja 3 od 7 (42,9 %) ispitanika je odgovorilo da su njihovi djelatnici zatekli između 10 do 50 osoba u počinjenju prekršaja, jedan ispitanik (14,3 %) je odgovorio da su njegovi djelatnici zatekli 50 do 100 osoba, te dva ispitanika (28,6 %) su odgovorili da su njihovi djelatnici zatekli više od 100 osoba u počinjenju prekršaja. Zatjecanje osoba u počinjenju kaznenih djela i prekršaja, njihovo sprječavanje kao sprječavanje u bijegu standardna je zadaća zaštitara i čuvara. Ona je često prisutna što upućuje na to da oni ispunjavaju svoje zadaće.⁷ Sasvim je odvojeno pitanje koliki je stvarni kriminalitet na objektima koje osiguravaju. To bi pitanje trebalo biti predmet posebnih istraživanja.

Većina ispitanika 4 od 7 (57,1 %) bilježi podatke o osobama koje njihovi djelatnici zateknu u počinjenju kaznenog djela, 2 od 7 (28,6 %) ih ne bilježi, a jedan ispitanik nije odgovorio. Odgovor na ovo pitanje jest problematičan i on zasluhuje daljnje istraživanje. Propisi koji uređuju zaštitu osobnih podataka nemaju ograničenje kad se poštuju ostale odredbe da poslovni subjekti vode zbirke podataka o osobama koje su zatekle u izvršenju kaznenog djela i prekršaja.⁸ Većina ispitanika 5 od 7 (71,4 %) odgovorila je da njihovi djelatnici obavještavaju policiju kada zateknu osobu u počinjenju kaznenog djela, jedan je ispitanik odgovorio negativno (14,3 %), a jedan nije odgovorio.

Obavještavanje policije o zatjecanju osobe u počinjenju kaznenog djela obveza je u

⁶ Statistički podaci o stanju i kretanju kriminaliteta u Europskoj uniji. (http://Eurostathttp://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Crime_statistics/sl - datum posjete: 09.09.2014.)

⁷ O pojmu zatjecanje u djelu vidi: Pavišić i sur., 2014: 157.

⁸ O provjeri zakonitosti primjene ovlasti čuvara i zaštitara, pravna osoba i obrtnik, dužna je najkasnije u roku od 48 sati dostaviti pisano izvješće nadležnoj policijskoj upravi o primjeni ovlasti, te svim prikupljenim dokazima. (članka 41. Zakona o privatnoj zaštiti. Narodne novine, 68/03, 31/10 i 139/10.)

slučaju kad se djela progone po službenoj dužnosti, a u ostalim okolnostima takva obveza ne postoji uvijek.⁹ Odgovor na to pitanje nije moguće do kraja istražiti, jer neki poslovni subjekti ne vode o tome zbirke podataka. Većina ispitanika 6 od 7 (85,7 %) odgovorilo je da njihovi djelatnici obavještavaju njihovo dežurstvo kad zateknu osobu u počinjenju kaznenog djela, dok jedan ispitanik nije odgovorio.

4. Stavovi odgovornih osoba o stupnju znanja zaštitara i čuvara

Stav je 3 od 7 ispitanika (42,9 %) da njihovi djelatnici nisu stekli znanja i vještine za obavljanje poslova dok je 28,6 % odgovorilo negativno, a isto toliko ih nije odgovorilo.

Podaci odgovornih osoba o njihovoj percepciji potrebnih znanja za sprječavanje osoba u bijegu pri zatjecanju u počinjenju kaznenih djela i prekršaja su nezadovoljavajući. To je razočaravajuća činjenica koja bi morala potaknuti dodatne napore da se takve osobe obrazuju. Stav je 3 od 7 ispitanika (42,9 %) da njihovi djelatnici nisu stekli znanja i vještine za zaštitu objekata, prostora i imovine dok je isto toliko 42,9 % odgovorilo negativno na pitanje, a 14,3 % ih nije odgovorilo. Odgovori i na ovo pitanje kao i na prethodno trebaju potaknuti obrazovanje.

3 od 7 ispitanika (42,9 %) smatraju da njihovi djelatnici nisu stekli znanja i vještine za pratnju vrijednosti dok je 2 od 7 (28,6 %) odgovorilo negativno na pitanje, a isto toliko ih nije odgovorilo. Stav je 2 od 7 ispitanika (28,6 %) da njihovi djelatnici nisu stekli znanja i vještine za redarske poslove dok 3 od 7 (42,9 %) je odgovorilo negativno na pitanje, a 28,6 % ih nije odgovorilo. 3 od 7 ispitanika (42,9 %) smatraju da njihovi djelatnici nisu stekli znanja i vještine za druge poslove dok većina 4 od 7 (57,1 %) smatra da su stekli ta znanja i vještine.

Tvrtke većine ispitanika 6 od 7 (85,7 %) osiguravaju sportska natjecanja, dok jedan ispitanik nije odgovorio. Vezano uz prethodno pitanje većina tvrtki koje osiguravaju sportska natjecanja osiguravaju više od 30 natjecanja godišnje 4 od 7 (57,1 %) dok 28,6 % osigurava 5 do 10 natjecanja godišnje.

5. Zadovoljstvo odgovornih osoba za suradnjom s policijom

Prema odgovorima 28,6 % ispitanika potpuno je zadovoljan suradnjom s policijom, dok je 57,1 % uglavnom zadovoljno suradnjom s policijom. O suradnji se nije izjasnilo 14,3 % ispitanika. Može se zaključiti da je koordinacija između javne i privatne sigurnosti na zadovoljavajućoj razini koju treba stalno poboljšavati u interesu zaštite osoba i imovine.

6. Ocjena odgovornih osoba pripremljenosti zaštitara za primjenu sredstava prinude

Prema odgovorima odgovornih osoba većina 4 od 7 (57,1 %) ih smatra da su zaštitari pripremljeni za primjenu sredstva prinude, dok jednak broj 1 od 7 ispitanika (14,3 %) misli da su potpuno spremni, odnosno da su nedovoljno pripremljeni.

Odgovori na ovo pitanje su kontradiktorni u odnosu na odgovore na pitanje o zatjecanju u počinjenju kaznenih djela ili prekršaja u primjeni ovlasti za sprječavanje bijega

⁹ O obvezi prijavljivanja počinjenog kaznenog djela, vidi: Pavišić i sur., 2014:184.; članak 302. Kaznenog zakona. Narodne novine, 57/11, 121/12 i 144/13.

počinitelja zatečenih u djelu. Nije logično da većina ispitanika odgovara kako zaštitari znaju primijeniti sredstva prisile, a ne znaju kad treba reagirati kod primjene razmatranih mjera.

7. Stajalište odgovornih osoba o zakonskim i podzakonskim aktima koji reguliraju djelokrug rada tjelesne zaštite i ovlasti

Prema odgovorima je očigledno da niti jedan ispitanik nije u potpunosti zadovoljan zakonskim i podzakonskim aktima iz djelokruga rada tjelesne zaštite i ovlasti, dok je većina ili 6 od 7 ispitanika (85,7 %) djelomično zadovoljna. S obzirom na navedeni odgovor trebalo bi ozbiljno preispitati propise o navedenim aktima.

Vežano na prethodno pitanje uočava se da ispitanici koji su odgovorili da su djelomično zadovoljni 85,7 % smatraju da akti samo djelomično uređuju pitanja tog područja.

II. DIO ISTRAŽIVANJA - STAVOVI I MIŠLJENJA ČUVARA I ZAŠTITARA

1. Opis uzorka

Od 448 ispitanika 219 (48,9 %) ima radnog staža u zaštitarstvu manje do 5 godina, njih 103 (23,00 %) između 6 i 10 godina, 105 (23,4 %) između 11 i 20 godina, dok više od 20 godina iskustva ima 21 ispitanik (4,7 %).

Glede obrazovanosti, od 448 ispitanika 49 (10,9 %) je obrazovano samo za zaštitara, dok je 339 (89,1 %) prekvalificirano za zaštitara. Vidljivo je da je 76 (17,00 %) ispitanika u dobi od 18 do 21 godinu steklo kvalifikaciju za obavljanje poslova zaštitara, 113 (25,2 %) je steklo u dobi od 21 do 25 godina, 57 (12,7 %) ispitanika steklo je kvalifikaciju u dobi od 26 do 30 godina, 67 (15,00 %) je steklo kvalifikaciju u dobi od 31 do 35 godina, dok je 135 (30,1 %) steklo kvalifikaciju nakon 35. godine. Od 448 ispitanika 379 (84,6 %) su muškarci, a 69 (15,4 %) su žene.

Od 448 ispitanika 261 (58,3 %) manje od 5 godina radi u tvrtki, 101 (22,5 %) radi između 5 i 10 godina, 78 (17,4 %) ih radi između 10 i 20 godina, dok ih svega 8 (1,8 %) radi preko 20 godina u tvrtki. Na sadašnjem objektu 157 (35,00 %) radi manje od godinu dana, 94 (21,00 %) radi između 1 i 2 godine, dok 197 (44,00 %) na sadašnjem objektu radi preko 2 godine.

2. Motiviranost ispitanika

U odgovorima o motiviranosti za obavljanje poslova 109 (24,3 %) ispitanika je u potpunosti zadovoljno poslom zaštitara, 271 (60,5 %) je djelomično zadovoljno, dok ih 68 (15,2 %) nije zadovoljno.

O promjeni profesije razmišlja njih 235 (52,5 %), dok 213 (47,5 %) ne razmišlja o promjeni profesije.

Stoga se postavlja pitanje ima li u ovakvim okolnostima područje privatne zaštite perspektive s obzirom na to da više od polovice zaposlenih razmišlja o nekom drugom poslu. Oni ne shvaćaju taj posao svojim životnim opredjeljenjem.

3. Najčešći poslovi koje obavljaju ispitanici

Ispitanici najčešće obavljaju sljedeće poslove: 30 (6,7 %) ispitanika obavlja poslove osiguranja mirnih prosvjeda i javnih okupljanja, 300 (67,00 %) ispitanika obavlja poslove osiguranja stambenih i poslovnih prostora, 34 (7,6 %) ispitanika obavlja poslove neposredne tjelesne zaštite, 9 (2,0 %) ispitanika najčešće obavlja poslove zaštite prirodnih dobara i okoliša, 75 (16,7 %) ispitanika obavlja poslove osiguranja i pratlje novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti.

4. Odgovornost ispitanika prema obavljanju poslova

Od 448 ispitanika 410 (91,5 %) do sada nije stegovno odgovaralo, dok 38 (8,5 %) je stegovno odgovaralo. Od 38 (7,8 %) ispitanika koji su stegovno odgovarali 35 (7,8 %) je odgovaralo zbog radnopravnog prijestupa, a 3 (0,7%) zbog prijestupa nezakonite uporabe ovlasti.

U ovoj je skupini posebno važno naglasiti relativno skroman broj nezakonite uporabe ovlasti. Protiv nijednog ispitanika se ne vodi kazneni postupak zbog nezakonite uporabe ovlasti.¹⁰

5. Uporaba sredstava prisile

Do sada 376 (83,9 %) ispitanika nije upotrebljavalo sredstva prisile, dok je 72 (16,1 %) upotrijebilo sredstva prisile.¹¹

6. Najčešće upotrebljavane ovlasti

Od ukupno ispitanih 448 zaštitara, zaštitari i čuvari najčešće upotrebljavaju ovlasti¹² provjeru identiteta osoba 169 (37,7 %) te davanje upozorenja i zapovijedi 204 (45,5 %). Od ostalih ovlasti privremeno ograničenje slobode kretanja 25 (5,6 %), pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava 13 (2,9 %), osiguranje mjesta događaja 10 (2,2 %), dok je uporaba zaštitarskog psa korištena u 6 slučajeva (1,3 %). Najmanje se koriste ovlasti uporaba tjelesne snage svega 2 puta (0,4 %), a oružje kao ovlast uporabe vatrenog oružja uporabljeno je tri puta (0,7 %).

7. Suradnja ispitanika s policijom

Sa suradnjom s policijom nije zadovoljno 59 (13,2 %) ispitanika, dok je 389 (86,8 %) zadovoljno. Od 59 (13,2 %) ispitanika koji nisu zadovoljni s policijskom suradnjom 3 (0,7 %) je nezadovoljno zbog odbijanja suradnje, 36 (8,0 %), jer ih policija ne smatra partnerima, 20 (4,5 %), jer se policija prema njima odnosi prijezirno. Sa suradnjom s policijom je zadovoljno 389 (86,8 %) ispitanika.

¹⁰ Važno je pitanje bi li se uopće mogao voditi iz razmatranog razloga kazneni postupak, a da je ispitanik zaposlenik.

¹¹ Od 448 ispitanika, zaštitari su u 6 slučajeva uporabe sredstava prisile uporabili zaštitarskog psa, 2 puta primijenili tjelesnu snagu i tri puta uporabili vatreno oružje.

¹² Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite vidi: Nađ, 2012: 23.; članka 15.-33. Pravilnika o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite. Narodne novine, 45/05, 21/07, 32/09 i 68/09.

Frekvencija suradnje s policijom, 17 od 99 (22,1 %) ispitanika u jednoj godini nikada ne kontaktira s policijom, 200 (44,6 %) u jednoj godini kontaktira s policijom do 5 puta, 38 (8,5 %) u jednoj godini kontaktira s policijom 6 do 10 puta, 90 (20,1 %) u jednoj godini kontaktira s policijom vrlo često. Dvadeset i jedan (4,7 %) ispitanik nije odgovorio na pitanje.

Kontakt se ostvaruje: 214 (47,8 %) izravno, dok 160 (35,7 %) kontakt ostvaruje telekomunikacijskim sredstvom. Na postavljeno pitanje nije odgovorilo 74 (16,5 %) ispitanika. Od 448 ispitanika, 84 (18,8%) suradnju s policijom ocjenjuju odličnom, vrlo dobro suradnju ocjenjuje 127 (28,3%) ispitanika, dobrim ocjenjuju suradnju 184 (41,1) ispitanika, ocjenom nekorektno ocjenjuje 30 (6,7%) ispitanika, dok se 23 (5,1%) nije očitovao o navedenom pitanju.

Od ukupnog broja ispitanika 84 (18,8 %) tijekom godine niti jednom ne osigurava športska natjecanja, 132 (29,5 %) osigurava do 5 natjecanja godišnje, 116 (25,9 %) osigurava između 6 do 10 športskih natjecanja tijekom godine, 86 (19,2 %) ispitanika osigurava između 11 do 30 športskih natjecanja godišnje, dok 20 (4,5 %) osigurava preko 30 športskih natjecanja godišnje. Deset (2,2 %) ispitanika nije odgovorilo na pitanje.

8. Doprinos ispitanika u ostvarivanju sigurnosti na športskim natjecanjima

Svojim doprinosom u ostvarivanju sigurnosti na športskim natjecanjima zadovoljno je 327 (73,0 %) ispitanika, dok ih 74 (16,5 %) smatra da nema doprinosa. Četrdeset i sedam (10,5 %) ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

Od ispitanika koji su negativno odgovorili na postavljeno pitanje 14 (3,1 %) ispitanika smatra da bi trebalo poboljšati ulogu organizatora, 11 (2,5 %) ispitanika smatra da bi trebalo poboljšati ulogu policije, 13 (2,9 %) ispitanika smatra da bi trebalo poboljšati koordinaciju između svih koji surađuju u osiguranju, 7 (1,6 %) ispitanika smatra da bi trebalo dosljedno provoditi propise koji uređuju sigurnost na sportskim natjecanjima, 20 (4,5 %) ispitanika smatra da bi trebalo pooštriti sankcije za prekršitelje. Prijedlog nemaju 383 (85,5 %) ispitanika.

9. Zatjecanje u počinjenju kaznenog djela ili prekršaja

Najveći broj ispitanika, 292 (65,2 %) na godišnjoj razini nikada nije zateklo osobu u počinjenju kaznenog djela, 107 (23,9 %) ispitanika godišnje do 5 puta zatekne osobu u počinjenju kaznenog djela, 13 (2,9 %) ispitanika godišnje između 6 i 10 puta zatekne osobu u počinjenju kaznenog djela, 12 (2,7 %) ispitanika godišnje više od 10 puta zatekne osobu u počinjenju kaznenog djela. Dvadeset i četiri (5,4 %) ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

Kad su posrijedi prekršaji 195 (43,5 %) ispitanika godišnje nikada ne zatekne osobu u počinjenju prekršaja, 161 (35,9 %) ispitanika godišnje do 5 puta zatekne osobu u počinjenju prekršaja, 25 (5,6 %) ispitanika godišnje između 6 i 10 puta zatekne osobu u počinjenju prekršaja, 40 (8,9 %) ispitanika godišnje više od 10 puta zatekne osobu u počinjenju prekršaja, dvadeset i sedam (6,0 %) ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

10. Stav ispitanika o zakonskim i podzakonskim aktima koji reguliraju djelokrug rada ispitanika

Kakav stav imaju ispitanici o kakvoći normativnog okvira govore sljedeći podaci: 101 (22,5 %) ispitanik je u potpunosti zadovoljan sa zakonskim i podzakonskim aktima koji reguliraju djelokrug rada tjelesne zaštite i ovlasti, njih 241 (53,8 %) je djelomično zadovoljno, dok 93 (20,8 %) nije zadovoljno. Trinaest (2,9 %) ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

Od ukupno 334 ispitanika koji su djelomično zadovoljni ili nisu zadovoljni 263 (58,7 % od ukupnog broja ispitanih) smatra da akti samo djelomično uređuju pitanja, 58 (12,9 % od ukupnog broja ispitanih) smatra da su akti nerazumljivi, a ostali se nisu izjasnili.

Mišljenje ispitanika o poznavanju propisa o čijoj su se kakvoći izjasnili je sljedeće: 56 (12,5 %) ispitanika smatra da ne poznaju dobro propise koji uređuju njihov posao, dok 382 (85,3 %) smatra da dobro poznaju propise. Deset (2,2 %) ispitanika nije odgovorilo na pitanje.

Stav ispitanika o dodatnoj obuci je sljedeće: 41 (9,2 %) ispitanika smatra da bi njihov poslodavac trebao organizirati dodatnu obuku kako bi stekli potrebna znanja, dok 13 (2,9 %) ispitanika smatra da bi poslodavac trebao nabaviti potrebnu literaturu da samostalno uče. Tristo devedeset i četiri (87,9 %) ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

11. Ocjena ispitanika o doprinosu zaštitara i čuvara u ostvarivanju sigurnosti u lokalnoj zajednici

Na kraju izlaganja 374 (83,5 %) ispitanika ocjenjuje doprinos zaštitara i čuvara u ostvarivanju sigurnosti u lokalnoj zajednici značajnim, dok njih 65 (14,5) smatra da nema doprinosa. Samo 9 (2,0 %) ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

ZAKLJUČAK

U predmetnom radu raspravljalo se o značenju privatne zaštite za sigurnost građana u lokalnoj zajednici. U tu svrhu korišteni su samo neki podaci pribavljeni u okviru navedenog znanstvenog projekta. Ono što je svrha projekta, a u izravnoj je vezi s predmetom razmatranja jest pronalazak optimalnog modela radi ostvarivanja sinergijskog učinka između subjekata koje ustrojava država i onih drugih koji počivaju na inicijativi lokalne zajednice. Naravno da se tu postavlja pitanje o mogućem formiranju općinske policije s obzirom na to da je Republika Hrvatska izrazito heterogena naspram sigurnosnih potreba s jedne strane i mogućnosti financiranja s druge strane. Migracije stanovništva u ljetnom razdoblju također, potiču pitanje je li prikladnije u turističkim mjestima imati posebne snage koje će organizirati država ili to treba lokalna zajednica rješavati putem poslovnih subjekata koji se bave privatnom zaštitom.

Zaključno iz rezultata istraživanja treba izdvojiti:

1. na strani odgovornih osoba nezadovoljstvo s normativnim okvirom koji uređuje privatnu zaštitu i nezadovoljstvo s osposobljenošću ispitanika za obavljanje poslova,
2. na strani zaštitara, nezadovoljstvo s činjenicom da su zaštitari, oni razmišljaju o promjeni zanimanja, nezadovoljstvo s normativnim okvirom i priznanjem da im taj okvir nije jasan.

Istraživanje bi svakako trebalo pokrenuti razgovore između svih triju strana koje sudjeluju u razmatranim procesima, jer je neke probleme moguće riješiti kratkoročno, npr. poboljšanje normativne osnove dok je za druge potrebno provesti daljnja istraživanja.

Popis korištene literature

- Cajner Mraović, I., Faber V., Volarević G. (2003). Strategija djelovanja policije u zajednici. Zagreb: MUP RH.
- Kazneni zakon, Narodne novine Republike Hrvatske, 57/11, 121/12 i 144/13.
- Kovčo Vukadin, I. (2005). Stanje i kretanje kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2(2), 279-325.
- Nađ, I. (2007). Uloga i položaj menadžera sigurnosti u hrvatskom gospodarstvu. Zagreb: Sigurnost, Educa.
- Nađ, I. (2012). Zbirka propisa iz djelokruga privatne zaštite. Zagreb: AKD.
- Nađ, I. i sur. (2013). Priručnik za izobrazbu čuvara i zaštitara. Velika Gorica: VVG.
- Palačić, D. (2009). Zaštita osoba i imovine. Zagreb: Iproz.
- Pavišić, B. i sur. (2014). Kazneno postupovno pravo. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite, Narodne novine Republike Hrvatske, 45/05, 21/07, 32/09 i 68/09.
- Veić, P. (1994). Privatna sigurnost u Republici Hrvatskoj. Policija i sigurnost, 3(4), 345-357.
- Veić, P., Nađ, I. (2005). Zakon o privatnoj zaštiti s komentarom. Rijeka: Žagar.
- Vršec, M. (1994). Policija, privatizacija sigurnosnih usluga i profesionalizacija zaštite u poduzećima. Priručnik, 4, 248 -270.
- Wehner, B. (1980). Privatpolizen – Verlust des staatlichen Gewaltmonopolist?. Kriminilistik, 1, 34 -36.
- Zakon o privatnoj zaštiti, Narodne novine Republike Hrvatske, 68/03, 31/10 i 139/10.
- Zimmermann, H. (1994). Privates Sicherheitsgewerbe – Ausweg oder Fehlentwicklung? Die Polizei, 2, 60 – 63.

Biografije

Petar Veić, doktor pravnih znanosti, redoviti profesor, predstojnik katedre za kazneno postupovno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Republika Hrvatska. Autorski i koautorski objavio više od 30 knjiga te više od 60 znanstvenih i stručnih radova iz područja kaznenog prava, policijskog prava, kriminalistike, policijske etike, privatne zaštite.

pveic@net.hr

Ivan Nađ, doktor pravnih znanosti, viši predavač na Sveučilištu Velika Gorica, Republika Hrvatska. Autorski i koautorski objavio 5 knjiga i više od 30 stručnih i znanstvenih radova iz područja policijskog prava, kriminalistike, privatne zaštite, te radova koji se odnose na sustav upravljanja kvalitetom.

ivan.nadj@vvg.hr